

STANDPUNT NT2

Brussel, 15 mei 2002

MJ_Standpunt_NT2

De kennis van het Nederlands is ongetwijfeld één van de basiscompetenties om in onze samenleving zelfredzaam te kunnen zijn, een opleiding te volgen of te werken. Nederlands voor anderstaligen is een belangrijke hefboom om de arbeidsmarktparticipatie en de maatschappelijke integratie van zowel nieuwkomers als oudkomers (anderstaligen die hier reeds langer dan een jaar verblijven) te bevorderen. Het is de taak van de overheid ervoor te zorgen dat hiervoor een voldoende kwantitatief en kwalitatief aanbod wordt gecreëerd.

Het huidige aanbod Nederlands voor anderstaligen volstaat niet om de bestaande behoeften in te vullen; dit vormt een belangrijk knelpunt op de Vlaamse arbeidsmarkt. In 1993 werden op de Rondetafelconferentie NT2 afspraken gemaakt over de aanbodsvoorzieningen NT2. Een nieuwe Rondetafelconferentie is voorzien op 24 mei 2002. Zeven werkgroepen bereiden deze conferentie voor. Deze werkgroepen zijn:

1. Onthaalonderwijs ten aanzien van anderstalige nieuwkomers, kleuter- en lager onderwijs;
2. Onthaalonderwijs ten aanzien van anderstalige nieuwkomers, secundair onderwijs;
3. Inburgering van anderstalige nieuwkomers en onderwijs;
4. Evaluatie en actualisering van de afspraken van de Rondetafelconferentie NT2 van 1993 – Afstemming van het aanbod;
5. Onderwijskundige en wetenschappelijke stand van zaken NT2;
6. Deskundigheid van leerkrachten NT2 – NT2 in de lerarenopleiding;
7. NT2 in Brussel

De sociale partners werden niet betrokken bij deze voorbereiding. De SERV vraagt dat bij deze Rondetafelconferentie en de voorbereiding ervan voldoende aandacht zal gaan naar de link tussen de opleiding Nederlands als tweede taal en de arbeidsmarktproblematiek. De Rondetafelconferentie mag niet vrijblijvend zijn, maar moet leiden tot concrete afspraken.

Dit SERV-standpunt benadert NT2 vanuit de arbeidsmarktproblematiek en is ook bedoeld als insteek voor de Rondetafelconferentie.

1. PROBLEEMSTELLING

1.1 Een kwantitatief tekort aan NT2-opleidingen

Er zijn vier erkende aanbieders van NT2-opleidingen: het Onderwijs voor Sociale Promotie (OSP), Basiseducatie, de VDAB en het VIZO. Basiseducatie en OSP staan in voor het basisniveau NT2, respectievelijk voor het basisniveau Nederlands aan laaggeschoolden en het basisniveau Nederlands aan hogergeschoolden. Voor het vervolgniveau bestaat een taakverdeling tussen enerzijds OSP dat instaat voor het vervolgniveau in functie van sociale en educatieve redzaamheid en anderzijds de VDAB en het VIZO, die instaan voor het vervolgniveau in functie van werk of beroepsopleiding. Deze taakverdeling werd afgesproken op de Rondetafelconferentie NT2 van 1993.

Er is vandaag een ernstig tekort aan opleidingen Nederlands voor anderstaligen:

?? De centra voor basiseducatie hebben lange wachtlijsten. Hierdoor komen vele mogelijke kandidaten zich zelfs niet meer aanmelden. In Antwerpen is er bijvoorbeeld plaats voor 1.300 cursisten. Op 13 september stonden er reeds 700 kandidaten op de wachtlijst, dat was twee dagen na het afsluiten van de inschrijvingen.

?? Eind maart 2002 telde de VDAB 18.606 niet-werkende werkzoekenden met geen kennis of slechts een zwakke kennis¹ van de Nederlandse taal, meer dan 10% van het aantal NWWZ. In 2001 kon de VDAB, inclusief de uitbesteding aan derden (25 tot 30 % van de VDAB-opleidingen NT2 wordt uitbesteed), 4.782 werkzoekenden een opleiding Nederlands laten volgen. Dit wil zeggen dat in 2001 slechts een kwart van de werkzoekenden met onvoldoende kennis van het Nederlands een opleiding NT2 kon volgen via de VDAB. Bovendien verwacht de VDAB de komende jaren maandelijks 1.000 Nederlandsonkundige nieuwkomers bij. Ondanks de voorziene uitbreiding voor 2002 is het duidelijk dat deze opleidingscapaciteit niet volstaat.

¹ Het gaat hier om het 'begrijpen' van de Nederlandse taal. Neemt men de evaluatie voor het taalkenmerk 'spreken', dan komt men aan een cijfer van 20.354 NWWZ met geen of slechts een zwakke kennis van het Nederlands.

- ?? Ook veel anderstaligen die ondernemersopleidingen van het VIZO volgen of wensen te volgen, vinden geen oplossing voor hun taalproblemen door een tekort aan opleidingen NT2.
- ?? Het inburgeringsbeleid richt zich tot de zgn. nieuwkomers, mensen die naar Vlaanderen komen om zich hier voor een langere periode wettelijk te vestigen. Het inburgeringsprogramma bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een educatief traject waarin ze Nederlands leren en kennismaken met onze samenleving. Het tweede deel of vervolgentraject begeleidt hen naar een bijkomende opleiding in het reguliere circuit of naar de arbeidsmarkt. Om de nieuwkomers optimaal in de Vlaamse samenleving te laten integreren, zou men mogen verwachten dat alle nieuwkomers worden gestimuleerd om een dergelijk traject te volgen. Hiervoor moeten uiteraard voldoende trajecten kunnen worden aangeboden. In 2001 werden in het totaal 2.256 trajecten toegekend op een totaal van 13.400 doelgroepnieuwkomers, een bereik van slechts 17%.
- ?? Tenslotte zijn er nog vele nieuwkomers die niet worden meegerekend voor het inburgeringsbeleid, zoals economische migranten. Ook hiervoor moeten de nodige begeleidingsmaatregelen worden voorzien.

1.2 *Andere knelpunten*

Naast het kwantitatief tekort aan NT2-opleidingen zijn er ook nog een aantal andere knelpunten.

Basiseducatie en OSP zijn vandaag de enige organisaties die erkend zijn om cursussen basisniveau Nederlands te geven aan laaggeschoolden resp. hogeschoolden. Hun aanbod is echter niet altijd voldoende flexibel georganiseerd om in te spelen op nieuwe of bijkomende noden. In het OSP en Basiseducatie zijn er over het algemeen slechts twee instapmomenten, meestal september en januari. Er is geen zomeraanbod voorhanden. De opleidingen zijn over meerdere maanden gespreid, er zijn weinig korte, intensieve opleidingen. De in- en uitstroomniveaus van de verschillende cursussen van de verschillende aanbodsverstrekkers sluiten niet altijd goed op elkaar aan.

Het aantal middelen voor inburgering is de laatste jaren sterk gestegen. De toegenomen aandacht voor de inburgering van nieuwkomers, kan aanleiding geven tot een verdringing in de NT2-opleidingen van de oudkomers. Er zijn wel aparte

enveloppes voor inburgering, maar basiseducatie heeft ook nog andere opdrachten voor oudkomers: alfabetisering, rijbewijs, enz. In principe komt dit pakket niet in het gedrang, maar er zijn uiteraard wel beperkingen op het vlak van lokalen en docenten. Het gevaar van verdringing is derhalve reëel, temeer daar nieuwkomers voor hun vervolgtraject voorrang krijgen op oudkomers (in 2001 behoorde 64 % van de werkzoekenden in VDAB-opleiding Nederlands tot de doelgroep inburgering). De SERV is er bezorgd over dat de problematiek van de oudkomers geen agendapunt is op de Rondetafelconferentie NT2.

2. STANDPUNT

De Vlaamse sociale partners vragen dat het aanbod aan NT2-opleidingen sterk wordt verhoogd en verbreed. Het aanbod moet flexibeler worden georganiseerd en meer partners moeten worden erkend als aanbodsverstrekker. Dit kan slechts door meer middelen te voorzien. Hieraan gekoppeld moet het aanbod ook meer worden gedifferentieerd en de kwaliteit ervan verhoogd en bewaakt; de toeleiding moet gebeuren via één gemeenschappelijk onafhankelijk intake-instrument. Nederlands op de Werkvloer (NODW) moet verder worden ontwikkeld.

2.1 Meer aanbodsverstrekkers

De Vlaamse sociale partners pleiten eerst en vooral voor een gevoelige verhoging van het aanbod aan NT2-opleidingen. Uit de beschikbare cijfers en wachtlijsten blijkt duidelijk dat er een enorm tekort is aan opleidingen Nederlands voor anderstaligen. Integratie is een beleidsprioriteit; dit impliceert dat daarvoor bijkomende financiële beleidsruimte moet worden voorzien. De voorziene middelen moeten zo efficiënt mogelijk worden ingezet.

Het basisakkoord van 1993 over de taakverdeling moet worden herzien. De SERV is hierbij voorstander van een (decretaal) kader waarbinnen het aanbod wordt verbreed, via de erkenning van meerdere aanbodsverstrekkers; ook derden en privé-aanbieders moeten hiervoor in aanmerking komen. De verschillende aanbieders moeten wel voldoen aan een aantal erkenningscriteria wat betreft differentiatie en kwaliteit van hun aanbod (zie verder); vanzelfsprekend moet hierop ook controle worden uitgeoefend. Per module moeten meerdere aanbieders worden erkend. Dit erkenningsbeleid wordt best centraal aangestuurd. De VDAB zal als regisseur optreden voor de NT2-opleidingen in het arbeidstraject.

De vrije keuze van de cursist moet worden gegarandeerd: de anderstalige moet de gepaste opleiding kunnen volgen bij de aanbodsverstrekker van zijn keuze. De passende opleiding (aard van de opleiding, duurtijd) moet worden bepaald op basis van een gemeenschappelijk, onafhankelijk intake-instrument. De basisopleidingen NT2 moeten alleszins gratis blijven voor de cursisten.

Bij een verdere verruiming van de middelen moet voor bepaalde vervolgotrajecten een systeem van vraagfinanciering mogelijk zijn. Hierbij moet worden bewaakt dat er geen dubbele financiering gebeurt.

2.2 Een betere toeleiding en trajectbegeleiding

De allocatie van de cursisten naar de opleidingen NT2 gebeurt niet altijd optimaal. Cursisten schrijven zich in op meerdere plaatsen, beginnen op één plaats en schrijven zich niet uit. Zij gaan ook shoppen wegens leemten in het aanbod. Dit heeft mede tot gevolg dat een aantal wachtlijsten niet met de realiteit overeenstemt. Dit bemoeilijkt een precieze inschatting van de behoeften.

Een betere trajectbegeleiding is noodzakelijk. Een betere toeleiding is nodig, niet alleen om een correcte inschatting te kunnen maken van de behoeften, maar ook met het oog op een aangepast traject. Voor nieuwkomers is een intake voorzien via de onthaalbureaus. De Vlaamse sociale partners pleiten voor één gemeenschappelijk en onafhankelijk intake-instrument, dat voorziet in de intake van zowel nieuwkomers als oudkomers. Van daaruit moet ook een traject worden uitgewerkt, met één opvolgingsdossier. De trajectbepaling moet gemeenschappelijk en onafhankelijk gebeuren, op basis van een grondige screening. Hierbij moet worden aangegeven welke modules en hoeveel uren zullen worden gevolgd.

In Sint-Niklaas is een voorbeeldproject met één loket waar alle aanbieders om beurt permanentie doen. Er is een intensieve intake in het Nederlands, met eventueel een tlk. De voordelen zijn duidelijk: er is een meer objectieve allocatie en de cursist wordt slechts één maal ingeschreven.

2.3 Een grotere differentiatie van het aanbod

Voor de SERV moet een NT2-opleidingsaanbod worden gerealiseerd waarin de anderstalige snel kan instappen, vlot kan doorstromen en de trajecten zo kort mogelijk worden gehouden. Het is daarom noodzakelijk dat het aanbod verder wordt gedifferentieerd. Krachtlijnen hierbij zijn voor de SERV:

- ?? Meer instapmomenten (dan de gebruikelijke 2 instapmomenten per jaar), het creëren van een zomeraanbod en korte, intensieve modules.
- ?? Volledige modularisering van het aanbod waarbij de verschillende modules beter op elkaar worden afgestemd, ook over de aanbodsverstrekkers heen. Vandaag hanteert elke aanbodsverstrekker zijn eigen indeling, die niet compatibel is met de indeling van andere aanbodsverstrekkers. Modularisering en het hanteren van eindtermen per taalniveau is noodzakelijk.
- ?? Het aantal uren moet variabel zijn in functie van een zwakke of sterke doelgroep. Een zo homogeen mogelijke samenstelling van de groepen is derhalve ook gewenst.
- ?? De eindtermen en toetsen voor verschillende niveaus van NT2-opleidingen dienen meer ontwikkeld te worden. Hieraan dient een door alle aanbieders erkende certificering te worden gekoppeld.
- ?? Meer themagerichte modules bij de vervolgopleidingen (bv. sollicitatiebrief schrijven, veiligheid op de werkplek, leren formulieren invullen, opleiding gericht op het begeleiden van kinderen die naar school gaan).
- ?? Aandacht voor doorstroming naar de arbeidsmarkt of een vervolgtraject.
- ?? Omdat taalverwerving ook voor een groot stuk gebeurt buiten het klasverband, kan men de methodiek van 'praatcafés' – zoals gebruikelijk is in Brussel – ook in andere Vlaamse gemeenten organiseren. Hiervoor kan men beroep doen op vrijwilligers.

2.4 Het verzekeren van de kwaliteit van het aanbod

De Vlaamse sociale partners vragen dat de kwaliteit van het aanbod wordt verzekerd. Dit kan door:

- ?? de huidige opleidingseisen voor de lesgevers te behouden;
- ?? eindtermen voor de opleidingen te formuleren;
- ?? een systeem van erkenning voor de aanbodsverstrekkers.

De kwaliteit van het aanbod wordt gegarandeerd door opleidingseisen te stellen aan docenten. De aanbodsverstrekkers kampen vandaag met een tekort aan leerkrachten.

Een versoepeling van de opleidingseisen kan worden overwogen bij een duidelijk tekort aan lesgevers, maar moet in ieder geval gepaard gaan met het verhogen van de middelen voor bijscholing.

Er worden eindtermen opgesteld in opdracht van het Departement Onderwijs. Deze eindtermen zijn gericht op vier basisvaardigheden (spreken, lezen, schrijven en rekenen), maar zij vertrekken teveel van de zwakste groepen en de doelstellingen zijn ook te hoog. Er moet een variatie worden ingebouwd in het aantal lessen en de methodiek, afhankelijk van het taalniveau van de groep cursisten om de eindtermen te behalen.

De kwaliteit van de opleidingen van de verschillende opleidingsverstrekkers moet worden verhoogd en op elkaar afgestemd. Voor alle aanbodsverstrekkers en taalniveaus moeten dezelfde kwaliteitscriteria worden gehanteerd. Via een erkenningsstelsel met inspectie moeten deze kwaliteitscriteria aan de aanbodsverstrekkers worden opgelegd.

2.5 Verdere ontwikkeling van NODW en duale trajecten

Op de agenda van de Rondetafelconferentie NT2 wordt geen melding gemaakt van Nederlands op de Werkvloer (NODW). Nochtans is dit een belangrijk instrument voor bedrijven. De sociale partners zijn dan ook van oordeel dat NODW als thema een plaats moet krijgen op de Rondetafelconferentie NT2.

De methodiek van NODW moet verder worden ontwikkeld en beter worden afgestemd op KMO's waar er minder dan 5 werknemers werkzaam zijn die in aanmerking komen voor NODW. Wellicht kan een experiment met een aantal KMO's wat meer licht werpen op mogelijke knelpunten.

Ook Nederlands op de opleidingsvloer moet verder worden ontwikkeld (in 2001 werden in de VDAB 379 opleidingen NT2 op de opleidingsvloer beëindigd). Taal moet minder als een apart vak worden gezien, maar meer worden geïntegreerd in de opleidingsstructuur. Het doel is leren functioneren in een taal, taal leren gebruiken in een bepaalde context. De ontwikkeling van dergelijke duale trajecten kan de snelheid van het integratieproces bevorderen. Een voorbeeld hiervan is onder andere het project in Brugge in de bouwsector, waar taal- en vaktechnische opleiding parallel worden aangeboden.

Recent werd het systeem bijgestuurd: de betrokken organisaties (Basiseducatie en VDAB) hebben in gezamenlijk overleg de prijs voor bedrijven verhoogd tot EUR 75 en de VDAB heeft het aantal instructeurs voor NODW verhoogd, zodat sneller kan worden ingespeeld op vragen van bedrijven. Een aantal sectorfondsen komen wel sterk tussen in de financiering van deze opleidingskosten.

Er moet worden onderzocht hoe in het kader van de diverse vormen van stimuleringsbeleid voor werkgevers (VIZO, VDAB, opleidingscheques) de NT2 opleidingen kunnen worden gestimuleerd.

2.6 NT2 in Brussel

Wat specifiek de noden in Brussel betreft, kan de behoeftenanalyse van EduFora worden onderschreven. Het behoeftedetectierapport van EDUFORA signaleert in het bijzonder als problemen:

- ?? het ontbreken van afspraken en samenwerking met de opleidingsverstrekkers die worden betoelaagd vanuit de Franse Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie (die het leeuwendeel uitmaken van de aanbieders NT2 in Brussel);
- ?? mogelijke problemen met de taalwetgeving bij de vele franstaligen die vanuit Waals-Brabant naar Brussel pendelen, wanneer zij vorming volgen bij een Nederlandstalige aanbieder in Brussel. Er dient een taalverklaring afgelegd te worden; is de gebruikstaal van het gezinshoofd Frans, dan dient de persoon in kwestie zich bij de franstalige opleidingsverstrekkers in te schrijven en niet bij de Nederlandstalige.

Gezien de specifieke kenmerken van Brussel als meertalige grootstad is een algemeen NT2-overleg voor Brussel gewenst. Er is in het bijzonder nood aan afspraken met de Franse Gemeenschap en de Franse Gemeenschapscommissie (CoCoF).